

Nr 7.*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avvecklingen av 1941 och 1942 års krislån.*

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 4 februari 1949 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 27, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen godkänna att ytterligare förlängning må ske av den tid, inom vilken 1941 och 1942 års krislån skola vara slutligt reglerade.

Genom beslut av 1941 års riksdag (prop. nr 61; r. skr. nr 88) anvisades till Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare under nionde huvudtitelens dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett anslag av 5 000 000 kronor och dels å riksstaten för budgetåret 1941/42 ett anslag av likaledes 5 000 000 kronor. Bestämmelser angående lånen meddelades i kungörelsen den 14 mars 1941 (nr 138). Enligt dessa bestämmelser kunde krislån för inköp av utsäde, gödningsämnen, fodermedel, kreatur eller annat, som erfordrades för jordbruksdriften, eller för betalning av överhängande gäld få beviljas jordbrukare eller trädgårdsodlare, som på grund av felslagen skörd råkat i sådana svårigheter, att han var i trängande behov av ekonomiskt bistånd, och som gjort vad på honom ankommit för övervinnande av svårigheterna. Lån kunde beviljas även utan att låntagaren lämnat säkerhet därför. Lånebeloppet fick i regel icke överstiga 3 000 kronor. I särskilda fall kunde dock efter egnahemsstyrelsens medgivande lån beviljas upp till högst 5 000 kronor. Lånen voro räntefria, så framt de ej uppsades till betalning, då dröjsmålsränta efter 5 procent skulle utgå. Under vissa villkor skulle krislån kunna gäldas medelst förbättringsarbeten å den av låntagaren brukade fastigheten, dock högst till ett belopp av 1 000 kronor. I den mån lån icke återbetalades genom dylikt arbete, skulle lånet amorteras med en femtedel om året med början år 1942.

Sedermera medgav 1941 års riksdag (prop. nr 327; r. skr. nr 498) att odisponerade medel av det anslag, som anvisats till Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare för budgetåret 1941/42, finge på i huvudsak samma villkor, som gällt för dittills utdelade krislån, under nämnda budgetår användas för att utlämna krislån till sådana jordbrukare, vilka på grund av 1941 års felslagna skörd voro i trängande behov av ekonomiskt bistånd. Bestämmelser härom utfärdades i kungörelse den 30 december 1941 (nr 998), varvid bland annat stadgades, att återbetalning av sådana lån skulle ske med början år 1943.

Slutligen anvisade 1942 års riksdag (prop. nr 242; r. skr. nr 221) till Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare ett anslag av 800 000 kronor. Viss ändring i kungörelsen den 14 mars 1941 (nr 138) har skett genom kungörelsen den 5 juni 1942 (nr 342).

Antalet utlämnade krislån uppgår till omkring 14 000 och det sammanlagda lånebeloppet till 9 939 000 kronor. Av sagda belopp voro 7 000 000 kronor avsedda att gäldas genom förbättringsarbeten och 2 939 000 kronor genom kontanta avbetalningar. De utlämnade krislånen skulle, såsom framgår av det nyss anförda, författningsenligt vara slutligt reglerade före 1946 respektive 1947 års utgång. Det visade sig emellertid att låntagarna, bland annat till följd av krissvårigheter beträffande förbättringsarbetenas utförande, icke förmådde avveckla lånen inom den bestämda tiden. 1946 års riksdag medgav därför, att amorteringstiden finge förlängas med högst två år. Med stöd av detta medgivande bemyndigade Kungl. Maj:t den 12 april 1946 egnahemsstyrelsen att från fall till fall medgiva dylik förlängning av amorteringstiden. I runt tal 2 200 låntagare erhöilo sådant amorteringsskov.

Efter särskilda framställningar har Kungl. Maj:t intill den 1 januari 1949 beviljat avskrivning av ett sammanlagt lånebelopp av omkring 182 000 kronor. Avskrivning har emellertid medgivits endast då låntagare visats sakna utmätningsbara tillgångar eller ej förmått gälda låneskulden utan att bliva ställd i sådant ekonomiskt läge, att han måste komma det allmänna till last eller eljest skulle komma i ohållbar ekonomisk ställning.

Av det utlämnade lånebeloppet, 9 939 000 kronor, återstod den 31 december 1948 enligt uppgift från lantbruksstyrelsen oguldet ett belopp av tillhoppa 519 750 kronor, varav 103 000 kronor skola återbetalas genom förbättringsarbeten.

Departementschefen har i ärendet anfördt följande.

»Såsom framgår av det anförda återstår ännu ett ganska betydande belopp oguldet av de åren 1941 och 1942 beviljade krislånen. Den del av beloppet, som belöper på 1941 års lån, har förfallit till betalning vid utgången av år 1948 och möjlighet finnes ej nu att medgiva förlängning av amorteringstiden. I fråga om 1942 års lån kommer, därest inga åtgärder vidtagas, samma situation att inträda vid utgången av innevarande år.

De omständigheter, som föranledde att riksdagen år 1946 medgav att den ursprungligen bestämda amorteringstiden finge förlängas med två år, göra sig emellertid alltjämt gällande. I regel är det här fråga om låntagare, vilkas ekonomiska ställning icke är så svag, att en avskrivning av resterande lånebelopp kan anses motiverad, men vilka likväl skulle ställas inför mycket stora svårigheter, om sagda belopp skulle indrivras omedelbart och på en gång. Det synes därför önskvärdt, att möjlighet skall öppnas att medgiva ytterligare förlängning av amorteringstiden för ifrågavarande lån. Detta torde lämpligen kunna ske så, att lantbruksstyrelsen tillerkännes befogenhet att medgiva sådan ytterligare förlängning. Dylikt medgivande bör lämnas endast efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall samt ej för

längre tid än som kan anses erforderlig för att låntagaren skall kunna reglera sin skuld. Att uppställa någon viss tidsgräns i sistnämnda hänseende är enligt min mening ej lämpligt med hänsyn till att förhållandena kunna variera mycket. Jag förutsätter emellertid, att strävandena skola inriktas på att få till stånd en så snabb avveckling av lånen, som skälig hänsyn till låntagarna medgiver.

Därest riksdagen bifaller vad sålunda förordats, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.»

Utskottet. Utskottet tillstyrker, att förlängning av amorteringstiden för ifrågavarande lån må medgivas. Vad departementschefen anfört till stöd för att någon viss tidsgräns härvid icke bör uppställas finner utskottet bärande. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet och därvid besluta om formerna för lämnande av här avsedda medgivanden.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 2 mars 1949.

På jordbruksutskottets vägnar:

ABEL ANDERSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 5.
